

duurzaamplus.nl
zelfstandig, onafhankelijk en ter zake

Burgerinitiatief afvalscheiding op basisschool

Door Désirée Crommelin, 02/02/2017

Trommelende vuilnismannen

BURGERINITIATIEF VOOR AFVALSCHEIDING OP EEN BASISCHOOL IN HELMOND BRANDEVOORT ontstaat wanneer ouders ontdekken, dat de kinderen thuis wel aan afvalscheiding doen, maar dat niet op school kunnen doen. “Dat is voor kinderen en voor ons als ouders niet logisch, niet duurzaam en niet meer van deze tijd, vindt Lara Tamarinof, de moeder van een van de leerlingen in groep 3.

Kleinschaligheid

Lara Tamarinof heeft al jaren ervaring met kleinschalige burgerinitiatieven op Facebook zoals Weggeefhoek Brandevoort, de Uitleenhoek en de virtuele Repair-shop. Alles via deze pagina's wordt weggegeven, geleend en gerepareerd zonder dat er geld aan te pas komt. Reclameboodschappen plaatsen is niet mogelijk. “Het zijn bewust lokale, kleinschalige initiatieven in deze jonge wijk van Helmond, waar we elkaar kennen of leren kennen via deze pagina's. En met korte afstanden, want anders schiet je het doel van duurzaamheid, hergebruik en milieubewustzijn voorbij.”

Burgerinitiatief

Steeds vaker nemen burgers het heft in eigen handen uit onvrede of onmacht over het beleid van gevestigde partijen zoals hun gemeente of commerciële leveranciers van nutsvoorzieningen. Het kan ook zijn, dat zij zo'n burgerinitiatief nemen vanuit milieuoverwegingen, zuinigheid, zorgvuldigheid of tegen verspilling. Zij gaan dan heel gericht op zoek naar eigen oplossingen. Het begrip 'burgerinitiatief' hoor je dan ook steeds meer en het komt in allerlei vormen op: als coöperatie, in samenwerking met de gemeente of een marktpartij of in een combinatie van alle drie. Lokale kleinschaligheid en de betrokkenheid van de burger worden in de politiek met de mond beleden. Niet alleen door lokale politici, ook in de Haagse wandelgangen en zeker nu er binnenkort Tweede Kamerverkiezingen zijn. In de praktijk blijkt echter, dat de wetgever hier nog weinig ruimte voor biedt in de wet. Burgers struikelen over veelal gedateerde wettelijke regels in onbegrijpelijk ambtelijk jargon. Wat eveneens een grote rol speelt is, dat door gemeentelijke herindeling waarbij kleine gemeenten werden samengevoegd vanuit bestuurlijke efficiency, de afstand tot de burger letterlijk en figuurlijk te groot is geworden. Burgers kunnen gemeenteraadsleden of gemeentelijke bestuurders niet meer even aanspreken in hun directe omgeving om aandacht of uitleg te vragen. Dit alles bij elkaar opgeteld en met een terugtrekkende overheid werken als een hinderlijk remblok op een burgerinitiatief.

Weggeefhoek

Het begon allemaal met de Weggeefhoek Brandevoort. "Het stoorde me als mensen wanneer ze hadden opgeruimd, trots vertelden dat ze even naar de stort waren gereden om al die overtollige spullen daar te lozen. Waarom die verspilling niet tegen te gaan door het aan een ander weg te geven?" Sindsdien geven via Weggeefhoek Brandevoort zo'n 2000 leden hun spullen weg. Als je belangstelling hebt voor iets wat een ander weggeeft, meld je je via *'Ik loot graag mee'*. Aan degene die het weggeeft de keuze aan wie hij/zij dat doet. "Verrassend hoe vrijgevend mensen zijn en hoe blij met de nieuwe aanwinst."

Basisschool is bedrijf

[Lara Tamarinof](#), communicatiedeskundige en webmarketeer weet dit nu uit ervaring. Zij ontdekte in haar zoektocht naar 't Waaron van geen afvalscheiding op de basisschool van haar kinderen in Helmond Brandevoort, hoe ingewikkeld dit wettelijk en bestuurlijk ligt. Want wat blijkt: in de Nederlandse wet is vastgelegd dat een school de status heeft van een bedrijf. Als zodanig moet de school haar afval bedrijfsmatig afvoeren. Dat wil zeggen, dat de school wat betreft het ophalen en het verwerken van het afval zaken moet doen met marktpartijen. De school, gefinancierd door overheidsgeld en zonder winstkenmerk is dus een zogenaamde zakelijke klant op de markt! Het besluit van afvalscheiding en deelverwerking met eventuele opbrengsten is vanwege extra kosten voor de school geen onderdeel van deze overeenkomst tussen klant en dienstverlener en valt dus buiten het gezichtsveld van de school. "Willen we dat publieke middelen zo worden besteed?" vroeg Lara Tamarinof zich op een gegeven moment af. "Als ouders dachten we tot een jaar geleden, dat de school van onze kinderen haar afval scheidde net als alle huishoudens dat hier in de wijk doen. Thuis scheiden we GFT (groen, fruit en tuinafval), papier en PMD (plastic, metaal (blikjes) en drankkarton). Wat overblijft is het restafval. Maar de school doet alleen aan afvalscheiding van papier en restafval. Dat laatste bestaat ook nog eens

grotendeels uit door de kinderen weggegooid eten en fruit, dus GFT. Dat is niet meer van deze tijd waarin duurzaamheid en recycling volledig geaccepteerd zijn in het dagelijks leven. Dat juist de school een uitzondering vormt, was wat mij betreft niet logisch.”

Sociaal burgerinitiatief

Er is al veel gebeurd op deze lokale pagina's. Oproepen na brand, ontslag of scheiding of andere tegenspoed onder de bewoners zorgen ervoor dat het druk is op de Weggeefhoek. Of zoals bij de rugzakjes voor kinderen onder de vluchtelingen, waar alleen gebruikte spullen door Brandevoortse kinderen voor een leeftijdgenootje gepakt werden: knuffelbeesten, tekenpotloden, sokken, nagellak en andere dingen. “Het was een ongelooflijk succes. Zeker als je weet, dat Helmond in die tijd de landelijke krantenkoppen haalde vanwege het protest hier tegen vluchtelingen. Maar de zwijgende meerderheid nam initiatieven zoals 'het rugzakje'.

Afvalscheiding

Tamarinof besloot daar wat aan te doen. Gewapend met een rol plastic zakken ging ze naar school om daar diverse prullenbakken voor afvalscheiding klaar te zetten. “Maar dat gaat niet zo maar!” herinnert ze zich schaterlachend. Tijdens de Helmond Klimaatneutraal-conferentie, waar gemeente, bedrijfsleven, middenstand en betrokken burgers zoals Tamarinof plannen maakten voor een klimaatneutrale stad, leerde zij het beleid en de beleidsmakers van de gemeente kennen. Zij besepte toen, dat ze goed beslagen ten ijs moest komen en ging op zoek naar wie, wat, waar en hoe in de wereld van afvalscheiding. “De school heeft haar verplichtingen, vastgelegd in een gemeentelijke verordening. In het eerste gesprek bij de gemeente Helmond over haar burgerinitiatief afval te kunnen scheiden op de basisschool, gaf men daar aan landelijke wetgeving op dit punt af te wachten.” Tamarinof ging er nu zelf mee aan de slag. Zij verzamelde onder andere gegevens en kosten per eenheid over gescheiden afval. Wat bleek, dat het ophalen van restafval bij de school drie tot vier keer meer geld kost dan bijvoorbeeld het ophalen van een eenheid papier. “Dat zou volgens mij al een reden voor school of gemeente moeten zijn om de hoeveelheden restafval fors terug te dringen. Daarbij komt nog eens bij, dat restafval hier nog wordt verbrand, terwijl GFT en PMD (plastic, metaal (blikjes) en drankkarton) van de huishoudens in de buurt als herbruikbare afvalstromen worden afgevoerd en verwerkt. Deze wettelijke tegenstrijdigheid in het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid prikkelde me en ik zocht op het internet hoe andere gemeenten dit dilemma tot verduurzaming hanteerden.” Bij de gemeente Deventer vond ze het verlossende zinnetje in een gemeentelijke verordening die daar de weg had vrijgemaakt voor afvalscheiding door de scholen. Met deze vondst ging ze terug naar de gemeente Helmond en wist hen daar te overtuigen een pilot Afvalscheiding op de school in Brandevoort te doen om deze tekstverandering te testen.

“Het educatieve element van de afvalscheiding was voor de gemeente Helmond een zwaarwegend punt in haar besluitvorming.”

Pilot

“Vanaf het moment dat dit besluit bij de gemeente was gevallen, ging men daar er ook helemaal voor. Met alle betrokkenen – school, ophaaldiensten en verwerkers van herbruikbare afvalstromen – werden afspraken gemaakt over hun rol in de pilot.” Tamarinof geeft achteraf grif toe, dat het meer voeten in de aarde had dan je als gewone burger kon vermoeden. Het ging over meer dan dat er verschillende, zich onderscheidende prullenbakken in de klas en containers bij de school moesten komen voor de diverse vormen van afval. Zo had het bijvoorbeeld gevolgen voor de routes van de ophaaldiensten, die gezien de veranderende omvang van hun categorie afval – soms werd het meer, soms minder – verlegd moesten worden. Op kosten van de school – 250 euro – kocht Tamarinof drie verschillende kleuren emmers voor alle dertig lokalen: oranje voor PMD; groen voor GFT en grijs voor restafval. Tijdens de pilot ging zij iedere dag na school zelf de emmers legen en de inhoud ervan wegen op een weegschaal. De score van de categorieën werd consciëntieus bijgehouden. “Je moet niet ijdel zijn en weten door te drammen”, verzucht ze nu trots terugkijkend op haar burgerinitiatief. En wat vond de gemeente van haar aanpak? “Zelfs de verantwoordelijke ambtenaar reed regelmatig even op zijn motor langs de school om persoonlijk te controleren of de containers er stonden en de partijen zich aan de afspraken hielden!”

“Je moet niet ijdel zijn en weten door te drammen”

Trommelende vuilnismannen

De pilot Afvalscheiding op school werd met veel herrie ingeluid door het trio *De trommelende vuilnismannen* uit Utrecht. Nadat zij hadden uitgelegd hoe en waarom afvalscheiding ook op school belangrijk is, ging het trio trommelend met de kinderen op containers, vuilnisemmers etc. helemaal los. “Geruisloos werd de afvalscheiding op de basisschool in Brandevoort dus niet ingevoerd.” Dat was maar goed ook, want juist het educatieve element van afvalscheiding was voor de gemeente Helmond een zwaarwegend punt in haar besluitvorming. Want ‘*Jong geleerd, oud gedaan!*’ bespaart dure, weinig effectieve omdenk-campagnes om de burger tot verduurzaming aan te zetten, weet communicatiedeskundige Tamarinof uit ervaring. “Wat ik nu zie ik, dat de kleinsten – groep 1 tot 4 – juist heel precies zijn in welke emmer wat moet en elkaar stevig corrigeren, terwijl de leerkrachten soms nog wat gemakzuchtiger zijn.”

“Afvalscheiding Jong geleerd, oud gedaan! bespaart dure, weinig effectieve omdenk-campagnes om de burger tot verduurzaming aan te zetten.”

Afvalscheiding op scholen

Na een paar maanden bleek de pilot al een groot succes met als gevolg dat de gemeenteraad van Helmond de herziening van de gemeentelijke verordening aannam. De gemeente wist ook voor de school een nieuwe en veel lagere prijs voor het op halen van papier en restafval bij de marktpartij te bedingen. En op aandringen van Tamarinof haalt de gemeente PMD en GFT gratis bij de school op. “Scholen liggen in woonwijken waar burgers hun afvalheffing betalen. Het zou gek zijn, dat de school voor GFT dat de kinderen daar weggooien in plaats van thuis – en dat op dezelfde route wordt opgehaald – moet betalen. Hoewel de gemeente door het ophalen van meer herbruikbare afvalstromen enige inkomsten genereert, dekt dat zeker niet de kosten benadrukt de initiatiefneemster van dit burgerinitiatief. Als betrokken burger is Tamarinof zelf gedurende het hele project onbezoldigde vrijwilliger gebleven. “Geen probleem. Het gaf me veel vrijheid het op mijn manier aan te pakken. Het is zo’n goed gevoel dat het ons gelukt is en ik heb zo veel geleerd.” De volgende stap is het verzoek van de gemeente aan Tamarinof om samen met Helmond Duurzaam andere basisscholen te overtuigen aan afvalscheiding te gaan doen. Er liggen vervolgens ook plannen om de middelbare scholen in Helmond tot afvalscheiding aan te zetten. Maar, nu uit de ervaring wat voorzichtiger geworden, waarschuwt Tamarinof: “Dat ligt nog gecompliceerder omdat daar veelal catering is, die aangeboden wordt door een commerciële partij van buiten de school. De belangen liggen daar weer heel anders.”

Foto's ©Marc Dekkers

Désirée Crommelin
©duurzaamplus.nl